

Ķemeru peldu iestāde pirms Pirmā pasaules kara

ĶEMERI – MŪSU ZAUDĒTĀ BAGĀTĪBA. ĶEMERU KŪRORTAM 180

Venta Šidlovska, Dr. pharm.
Ināra Karpoviča, dermatoloģe

Latvijas valsts jubilejas gadā savu 180. dzimšanas dienu varētu svinēt arī kādreiz pats ievērojamākais un izcilākais Latvijas kūrorts Ķemeri. Diemžēl par šo kūrortu mums saglabājušās tikai atmiņas un varbūt arī kāds neliels cerību stariņš, ka varbūt kādreiz...

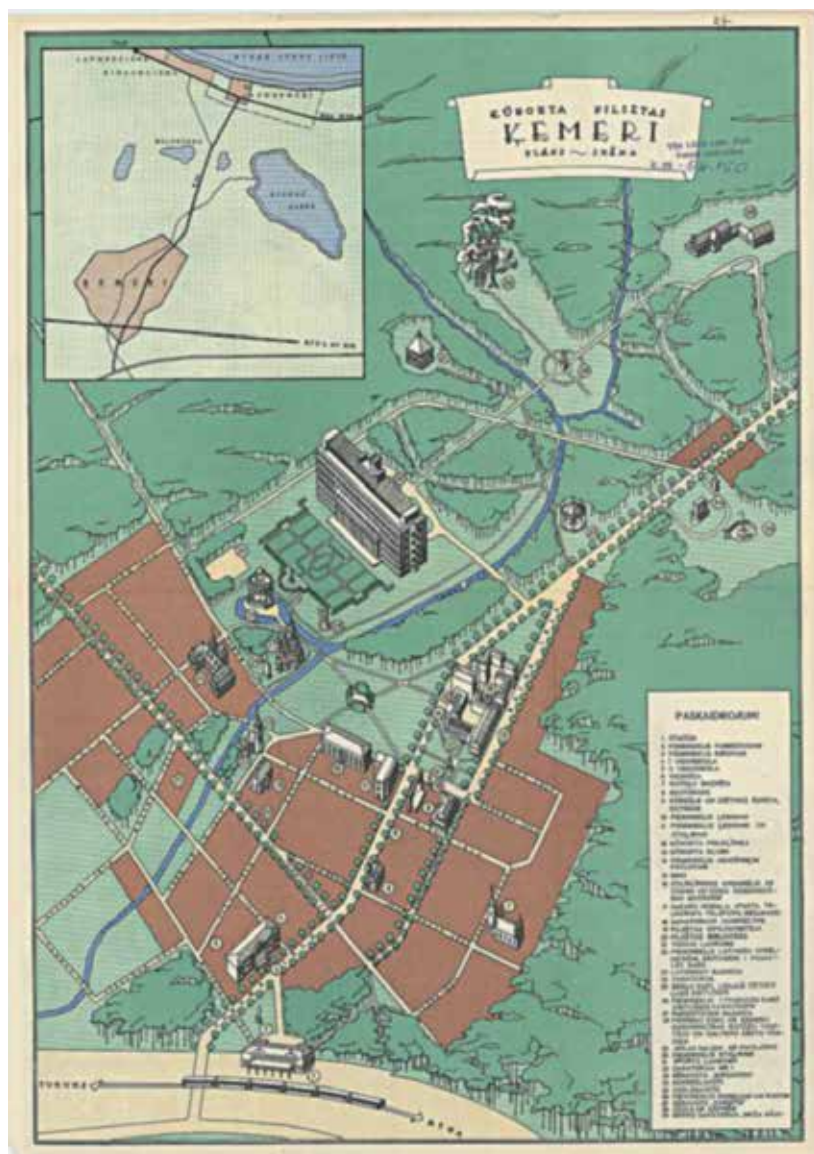
Ķemeru apdzīvotā vieta izveidojās 6 km no jūras starp ezeriem un purviem, kas bagāti ar sēravotiem. Ķemeru teritorija ilgstoši bija saistīta ar Kurzemi, kamēr pārējā Jūrmala atradās Vidzemes guberņā. Ķemeru avotu dziednieciskās spējas vietējiem iedzīvotājiem bija pazīstamas jau pirms 400

vai pat 500 gadiem, un par to vēsti leģendas, kas saglabājušās no ļoti seniem laikiem.

Ķemeri pirmoreiz minēti 1561. gadā kādā dokumentā, kas apliecina darījumu starp Kurzemes hercogu Gothardu Ketleru (1561–1587) un viņa personisko ārstu Matiasu Frīzneru. Vēlāk dokumentos minēts kāds zvejnieks un zemnieks *Kaspar Kemmer*, kam izlēnots zemesgabals tagadējā Ķemeru teritorijā. Ir pamats domāt, ka Ķemera mājas atradušās netālu no sēravotiem. Ķemera vārds vēlāk sastopams dažādās zemes un meža inventarizācijas grāmatās un kartēs. Iespējams, ka no tā cēlies Ķemeru nosaukums. 1783. gadā nospraustā Kurzemes hercogistes un Krievijas impērijas robeža gāja pa meža stigu un šķērsoja tagadējo Ķemeru atrašanās vietu. Pilsēta

izauga abās robežas pusēs, tāpēc Ķemeros vēl tagad ir Robežu iela.

Pierobežas joslā tika ierīkotas trīs mežsargu saimniecības. Viena no tām piederēja Ansim Ķemeram. Avots ar dīvaini smaržojošo ūdeni urdza tuvu viņa mājai, tāpēc viņš bija pirmais, kas savā mājā bez ārsta uzraudzības sāka lietot minerālūdeni dziednieciskā nolūkā peldēm. Viņam palīdzēja tautā uzkrātā pieredze, jo vietējie iedzīvotāji jau sen izmantoja sēravota ūdeni dažādu slimību ārstēšanai. Par to liecina priekšmeti, ko atrada XIX gadsimta sākumā, liekot avotam grodus. Pēc senču paražām avotam, kura ūdens atdevis slimniekam veselību, vajadzēja ziedot kaut ko vērtīgu – rotaslietas vai naudas gabalus. Šie ziedojumi, kurus mūsu

dienās atrod minerālūdens avotos, ir ļoti vērtīgi vēstures liecinieki. Minerālūdens avotiem tauta parasti deva kādu nosaukumu. Ķemeru avotu sauca par *Svētavotu*, bet literatūrā avoti saukti par Slokas avotiem pēc tuvākās apdzīvotās vietas.

SVĒTAVOTS PIEVĒRŠ ĀRSTU UZMANĪBU

Vēl XVIII gadsimtā par brīnumainiem avotiem Slokas tuvumā ziņu bija maz. Biezie meži un staignie purvi padarīja šo apvidu grūti pieejamu, tāpēc tikai pašās gadsimta beigās par Ķemeru Svētavota dziedniecisko ūdeni sāka interesēties pazīstamais Rīgas ārsts Oto Hūns (*Huhn*; 1764–1832) un Rīgas aprinča ārsts Rūdolfs Langenbeks (*Langenbeck*; 1772–1835). 1796. gadā Hūns nosūtīja uz Ķemeriem ārstēties četrus slimniekus, no kuriem divi pilnīgi izārstējās. Tas izraisīja interesi un pievērsa uzmanību.

Kad 1801. gadā Pēterburgas Medicīnas padome komandēja galma aptiekāru akadēmiķi Tobiasu Lovicu (*Lowitz*; 1757–1804) uz Baldoni pētīt sērūdeni, jau minētais Langenbeks uzaicināja Lovicu izpētīt arī Ķemeru Svētavota ūdeni. Lovics veica pirmo Ķemeru minerālūdens analīzi un konstatēja, ka ūdens ir bagāts ar dziednieciskām sastāvdaļām. Lovics darbu nepabeidza, tāpēc 1818. gadā Langenbeks uzaicināja vietējo slavenību, profesoru Dāvidu Hieroniimu Grindeli (*Grindel*; 1776–1836) novērtēt Ķemeru avota ūdeni. Grindelis veica ļoti pamatīgu izpēti un deva augstu vērtējumu Svētavota ūdenim.

Pēc tā interese par Ķemeru avotiem strauji pieauga, tomēr avotu izmantošana bija saistīta ar lielām grūtībām. Slimniekiem, īpaši smagi slimajiem, turp nokļūt bija ļoti grūti. Pārvietošanās iespējas bija divas: vai nu kājām cauri meža biežokņiem un staignajam, vai arī laivā pa Lielupi,

Sloceni līdz Slokas ezeram un no ezera pa Vēršupīti līdz Ķemeriem.

PELDU IESTĀDES UN APTIEKA

1825. gadā Klīves muižas uzņēmīgais mežzinis Feihtners kopā ar Trautmaņa kundzi no Jelgavas, pareizi vērtējot situāciju, par saviem līdzekļiem ierīkoja ceļu no avota līdz Slokas-Tukuma lielceļam un pēc tam uzbūvēja privātu peldu iestādi netālu no avota. Ceļam šajā situācijā bija izšķiroša nozīme. Slimnieki apmetās jaunajā peldu iestādē, kur vannu māja un viesnīca bija zem viena jumta. Sērūdeni piegādāja mucās un pēc tam pildīja vannās. Par slimnieku trūkumu nevarēja žēloties. Jaunai peldu iestādei vajadzēja labskanīgu nosaukumu, tāpēc izdomāja izveidot to no pirmo pacietu uzvārdu sākumburtiem. Nosaukums iznāca diezgan dīvains – *Formikahiva*. Ar šādu nosaukumu tika izdots arī reklāmas prospekts. Peldu iestāde pastāvēja tikai divus gadus un tad nodega, bet pēc tam to uzbūvēja atkal no jauna.

Daudzi uzņēmīgi Slokas iedzīvotāji, paredzot vieglu peļņu, sāka pārcelties uz Ķemeriem un cēla tur mājiņas, ko varēja izīrēt slimniekiem. Sausākās vietās sāka celt ēkas, kurās atvēra pansijas. Turpmāko kūrorta attīstību sekmēja Baltijas ģenerālgubernators grāfs Pālens (*Carl Magnus von der Pahlen*; 1772–1863). Viņš ārstējās Ķemeru trīs vasaras no 1833. līdz 1835. gadam un izveseļojās.

Pālens prata pareizi novērtēt kūrvietais dziedniecisko faktoru nozīmi un lika lietā savas administratīvās iespējas kūrorta izveidošanai. 1836. gadā viņš izgādāja no valdības 50 000 rubļu kūrorta labiekārtošanai. Par šo naudu sāka nosusināšanu, padziļināja Vēršupīti, attīrīja avotus, stādīja parku, salaboja ceļu un cēla jaunas ēkas. 1836. gadā atrada vēl otru un trešo minerālūdens avotu.

1838. gada 6. jūlijā pie Ķemeru avota svinīgi atklāja jaunu peldu māju. Ar laiku šo dienu pieņēma par Ķemeru kūrvietais oficiālo dibināšanas datumu. Ar grāfa Pālena pūlēm kūrortam vēl papildus piešķīra 50 000 rubļus un ierādīja 677 desetinas meža. Kūrortu pārvaldīja gubernatora iecelta trīs vīru komisija, viņu vidū bija arī ģenerālgubernators grāfs Pālens. Jaunajam kūrortam iecēla speciālu kūrorta ārstu. Par pirmo kūrorta ārstu kļuva Gotfrīds Magnuss (*Magnus*; 1800–1861), kas strādāja no 1838. līdz 1844. gadam un viens no pirmajiem sniedza atklātībai izsmeļošas ziņas par Ķemeru dziednieciskajiem avotiem. Viņu amatā nomainīja Gvido Girgensons (*Georg Reinhold Gvido Girgensohn*; 1844–1855), kas Ķemeru nostrādāja līdz savai nāvei. Pēc tam nāca Ernsts Merķelis (*Albrecht Ernst Emil Merkel*; 1810–1863) – Garlība Merķeļa dēls. Viņš Ķemeru darbojās no 1855. līdz 1863. gadam. Kūrorta slava auga augumā. Par to liecina straujais slimnieku skaita pieaugums. Ja XIX gadsimta 30. gadu sākumā Ķemeru gadā vidēji ārstējās 20 slimnieku, tad 30. gadu beigās slimnieku

skaitis pieauga līdz 100–130 gadā, bet XIX gadsimta 40. gados jau sasniedza 250–270 cilvēku gadā.

1861. gada 6. jūlijā Ķemeru uzstādīja kādu savdabīgu pieminekli, kas bija veltīts kūrorta dibinātājiem, direktoriem, ārstiem un cilvēkiem, kas kaut ko paveikuši kūrorta labā. Pēc tradīcijas līdz pat 1955. gadam šajā piemeklī iekala jaunus vārdus, tā godinot tos cilvēkus, kas veicinājuši kūrorta izaugsmi. Līdzās ārstiem te minēti arī daiļdārznieks Karls Heinrihs Vāgners (*Wagner*; 1785–1846), kas bez atlīdzības izveidoja parkus un apstādījumus, arhitekts Heinrihs Karls Šēls (*Scheel*; 1829–1909), kas cēlis vairākas kūrvietais ēkas, inženieris Loviss, kas izplānoja balneotehniskās iekārtas.

Kad XIX gadsimta otrā pusē Ķemeru kūrorts sāka uzplaukt, aptiekas atvēršana tajā bija pilnīgi likumsakarīga. 1868. gada maijā Slokas aptiekārs Hugo Šmīdens (*Schmieden*) atvēra Ķemeru aptieku, kas sākumā strādāja tikai vasarā, bet no 1889. gada cauru gadu. 1870. gadā, liekot pamatus katlu mājai, atrada ceturto minerālūdens avotu, ko nosauca par Mašīnmājas avotu. Tas izšļācās no zemes kā vairākus metrus augsta strūklaka un noslēgt to nekādi neizdevās. Turpmāk Vēršupītes krastos uzgāja vēl divus avotus. Līdz 1929. gadam 5 km rādiusā bija zināmi jau 19 avoti.

Jauns pavērsiens kūrorta izaugsmē sākās ar 1877. gadu, kad tika pabeigta Rīgas-Tukuma dzelzceļa celtniecība. Nu

**VALSTS ĶEMERU
BALTĀ PILS
PELDIESTĀDE
atvērta cauru gadu.
VALSTS ĶEMERU
SĒRAVOTU IESTĀDE
atvērta no 23. maija līdz 15. okt.**

100
1838—1938

Viesnīcas medicīniskā daļa izsniedz visus Ķemeru ārstniecības līdzekļus arī ārpus viesnīcas dzīvojošiem slimniekiem. Izcili panākumi reimatisma, nervu sāpju (īšas!), neauglības, sievietes-, sirds-, locītavu-, kņģa-, zarnu-, aknu-, žults-, pūšļa-, vielu maiņas (cukura sl., glikis, aptaukošanās) un citu slimību, kā arī augšējo elpošanas orgānu iekaisumu, vispārējā saguruma un nervozitātes dziedēšana.

Moderni izmeklēšanas un ārstēšanas aparāti. Inhalācijas. Medicīniskās dušas. Zarnu skalošanas peldes. Ārstēšana ar diētu.

Bibliotēka, lasītava. Vairākas reles dienā mūzika. Sports. Lielisks parks. Skaista plūdmale. Ideāla atpūtas vieta.

Peldes un citi ārstniecības līdzekļi izmaksā mēnesī ap Ls 40.— līdz Ls 70.—. Iestaba par mēnesi Ls 10.— un dārgāk. Uzturs Ls 1.— līdz Ls 1,50 dienā. Iestaba ar pilnu uzturu privātās pansionāts no Ls 3.— dienā; tas pats jaunā viesnīcā — no Ls 8.— dienā.

Valsts darbiniekiem un lauku iedzīvotājiem paredzēti par ārstēšanos ļoti lēvējami maksas pazeminājumi.

Vajadzīgo informāciju sniedz Ķemeru: sēravotu iestāde, tālrunis 77. Viesnīca: tālr. 05. Rīgā: Brīvības ielā Nr. 24, dz. 3. Tālr. 30555. Tēlegrammu adrese: **HOTREM, ĶEMERI.**

Sludinājums avīzē 1938. gadā

Ķemeru ūdenstornis

Ķemeriem radās tieša satiksme ar Rīgu, Pēterburgu un Maskavu. Ilgstošo un samērā sarežģīto braucienu ar tvaikoni un omnibusu tagad varēja aizstāt ar ērtu braucienu dzelzceļa vagonā, un slimnieku skaits kūrortā drīz pārsniedza 1000 sezonā. Šajā laikā Ķemeru sāka izmantot arī dūņas. 1878. gadā pirmo Ķemeru dūņu analīzi veica vācu izcelsmes Baltijas agroķīmiķis profesors Georgs Tomss (*Thoms*; 1843–1902). Dūņas ātri kļuva ļoti populāras.

Pieminekļi Ķemeru dibinātājiem un direktoriem (1891) Vēršupītes krastā

1891. gadā reorganizēja kūrorta vadību, un turpmāk atbildību par kūrorta attīstību uzticēja kūrorta direktoram. Pirmais direktors bija medicīnas doktors Aleksandrs Kuļabko-Koreckis (*Кулябло-Корецкий*; 1849–?), kas medicīnu bija studējis Tērbatas universitātē, 1886. gadā saņēmis medicīnas doktora grādu Pēterburgā, no 1891. līdz 1895. gadam vadīja Ķemeru kūrortu, bet pēc tam kļuva par kūrorta direktoru Sergijevas kūrortā Samaras guberņā. Kūrorta direktori rūpējās par Ķemeriem ne tika kā par kūrortu, bet arī kā par apdzīvotu vietu. Šaurās kūrorta ieliņas paplašināja, ierīkoja ietves. 1893. gadā Ķemeru parka malā uzcēla pareizticīgo baznīciņu. 1898. gadā uzbūvēja luterāņu baznīcu, kas toreiz bija vienīgā mūra ēka Ķemeru.

UZPLAUKUMS ĀRSTA LOZINSKA VADĪBĀ

1904. gadā par kūrorta direktoru kļuva ārsts Aleksandrs Lozinskis (*Лозинский*; 1868–1961), un viņa darbības laikā, kas ilga līdz 1915. gadam, kūrorts zēla un plauka. Lozinskis dzimis Pēterburgā muižnieka ģimenē, 1893. gadā ar izcilību absolvēja Pēterburgas Kara medicīnas akadēmiju, taču negribēja strādāt kara resorā, tādēļ piecus gadus ārstēja Sibīrijas dzelzceļa maģistrāles celtniekus. 1898. gadā Lozinskis atgriezās Pēterburgā, pievērsās zinātniskam

darbam un žurnālistikai. Vasarās no 1901. līdz 1903. gadam viņš strādāja par kūrorta ārstu Kislovodskā, kur ieinteresējās par balneoloģiju. Viņa pirmie raksti par balneoloģiju bija tik nozīmīgi, ka 1904. gadā viņam piedāvāja Ķemeru kūrorta direktora amatu.

Nu Ķemeru sākās lielas pārmaiņas: uzcēla jaunu vannu iestādi, administrācijas un citas ēkas, labiekārtoja apkārtni un 1912. gadā ierīkoja 6 km garu elektriskā tramvaja līniju līdz jūras krastam, kur uzcēla jūras paviljonu. Līdz 1914. gadam jaunajā vietā jau bija uzceltas kādas 20 vasarnīcas un šo vietu nosauca par Jaunķemeriem. Līdzās labiekārtošanai Ķemeru tika veikti arī nozīmīgi zinātniski pētījumi. Lozinskis kopā ar Pēterburgas ķīmijas profesoru Vladimīru Sadikovu (1874–1942) sāka rūpīgu kūrorta dziedniecisko faktoru izpēti. Tika izstrādāta racionāla minerālūdeņu klasifikācija, radītas minerālūdeņu un dūņu iedarbības teorijas. Ilggadējo pētījumu rezultātu apkopojums grāmatā iznāca 1916. gadā. Lozinskis daudz darīja arī Ķemeru popularizēšanā, atkārtoti izdodot ceļvežus trīs valodās un kūrorta ārstniecības instrukcijas.

Pirmais pasaules karš pārtrauca kūrorta attīstību. Lozinski iesauca armijā un kopā ar Rīgas kara hospitāli viņš evakuējās uz Pēterburgu. Latvijā viņš vairs neatgriezās. No 1925. gada Lozinskis strādāja Pjatigorskas Balneoloģijas institūtā, veica nopietnus pētījumus balneoloģijā. Viņu uzskata par

Mīlestības saliņa pirms Pirmā pasaules kara

Latvijas laikā

zinātniskās balneoloģijas un kūrortoloģijas pamatlicēju Krievijā un arī Latvijā.

1915. gadā ilgu laiku Ķemeru teritorijā noris sīvas kaujas. Pirms tam no Ķemeriem evakuēja ārstniecisko aprīkojumu. Krievijas armija atkāpjoties nodedzināja Ķemerus un saspridzināja dzidniecības ēkas. Elektriskā tramvaja vagonus aizveda uz Staraja Rusu Krievijā, nopostīja Ķemeru dzelzceļa staciju. Praktiski tika iznīcināts viss, ko Lozinskis

bija sarūpējis pēdējo desmit gadu laikā, taču viņš pats Ķemerus nekad neaizmirsā un uzskatīja Ķemerus nodzīvotos gadus par labākajiem savā mūžā.

KŪRORTA ATJAUNOŠANA

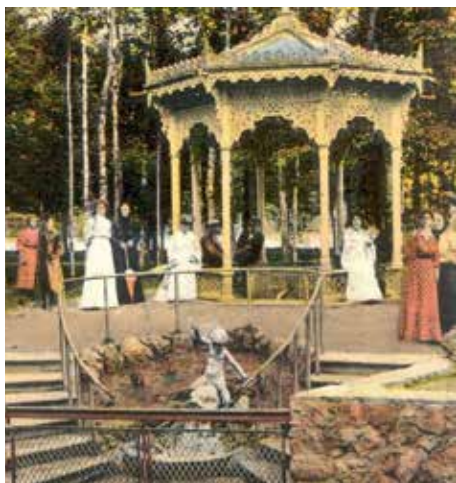
Kūrorta atjaunošana sākās tikai 1921. gadā, kad kara vētras Baltijā bija jau rimušas. Par pirmo kūrorta direktoru pēc

kara kļuva ārsts Ernests Dzinters (1865–1934). Viņš amatā bija no 1920. līdz 1928. gadam. Viņš dzimis Vicežu (Vicenden) muižā netālu no Talsiem kā vagara dēls. Tēvs viņu sūtīja Stendes draudzes skolā, tad Talsu apriņķa skolā. No 1872. līdz 1882. gadam viņš mācījās Jelgavas ģimnāzijā un pēc tam devās uz Tērbatu. Tērbatas universitātes Medicīnas fakultātē Dzinters studēja no 1882. līdz 1889. gadam un ieguva ārsta diplomu. Dzinters no 1890. līdz 1914. gadam strādāja par ārstu Jelgavā. Te viņš aktīvi piedalījās pilsētas sabiedriskajā dzīvē. Pirmā pasaules kara laikā no 1914. līdz 1918. gadam Dzinters karoja dažādās frontēs, bija hospitāļu galvenais ārsts, vadīja pārsiešanas punktus, kā arī bija 2. latviešu strēlnieku pulka ārsts. 1919. gadā Dzinters ieradās Rīgā un vispirms kļuva par dzelzceļa ārstu, bet pēc tam bija Veselības departamenta direktora vietnieks. Astoņus gadus viņš veiksmīgi darbojās Ķemeros. Mūža beigās Dzinters dzīvoja Jelgavas novadā. Viņš bija divas reizes precējies. Pirmā sieva Otilija Čakste (1865–?) bija Latvijas pirmā Valsts prezidenta māsa. Pēc 1922. gada viņa dzīvesbiedre bija Elza Šteinerte.

1922. gadā no jauna uzcēla sagrauto Ķemeru dzelzceļa staciju, atjaunoja dzelzceļa satiksmi un Ķemeriem piešķīra miesta tiesības. Līdz 1924. gadam pēc arhitekta Ernesta Štālberga (1883–1958) projekta

Mūsdienās

Tagadējās Ķirzacīņas vietā bija delfīns

uzcēla katlu māju un ārstniecības iestādes korpusu, kurā izvietoja sērūdens un dūņu vannu nodaļu. 1928. gadā sāka kūrorta teritorijas meliorēšanu un nosusināšanu, kā arī parka labiekārtošanu. Ķemeri strauji attīstījās, auga iedzīvotāju skaits, un 1928. gadā Ķemeri kļuva par pilsētu. 1929. gadā pabeidza ūdenstornja celtniecību pēc arhitekta Frīdriha Skujiņa (1890–1957) projekta. Tornī atradās dzeramā ūdens un minerālūdens rezervuāri. Līdz Otrajam pasaules karam tornja skatu laukumu izmantoja, lai no 42 metru augstuma aplūkotu apkārtni. Līdz 1933. gadam Ķemeru tramvajs kursēja līdz jūrai un atpakaļ. 1932. gadā pabeidza būvēt šoseju starp Ķemeriem un Jaunķemeru jūrmalu.

KŪRORTA DIREKTORA JĀŅA LĪBIEŠA IEGULDĪJUMS

Šajā laikā kūrorta direktors bija medicīnas doktors Jānis Lībietis (1885–1946). Viņš pārvaldīja kūrortu no 1928. līdz 1940. gadam un vēl no 1941. līdz 1944. gadam. Lībietis dzimis Valkas apriņķī kā saimnieka dēls. No 1901. līdz 1905. gadam viņš mācījās Tērbatas reālskolā, tad iestājās Pēterburgas Kara medicīnas akadēmijā, ko beidza 1911. gadā. Viņš dienēja par kara ārstu dažādās vietās un piedalījās arī Pirmajā pasaules karā. 1919. gadā Lībietis atradās Valkā, aktīvi piedalījās Valkas sabiedriskā dzīvē un medicīniskās palīdzības organizēšanā nacionāliem bruņotiem spēkiem. 1919. un 1920. gadā viņš darbojās vairākās

komisijās, kas strādāja pie Latvijas un Igaunijas attiecību noregulēšanas. 1920. gadā Lībietis ievēlēja Satversmes sapulcē, bet viņš atteicās no mandāta un turpināja piedalīties Valkas sabiedriskā un politiskā dzīvē. Ķemeru kūrorta direktora amatā viņš enerģiski ķērās pie darba. Viņa laikā kūrorts uzplauka. Tam radās pat savs nedēļas laikraksts *Ķemeru Ziņas*, kurā dakteris Lībietis kā avīzes redaktors publicēja savus un citu ārstu pētījumus balneoloģijā un kurortoloģijā. Pēdējos mūža gadus Lībietis aizvadīja bēgļu gaitās Zviedrijā.

Neatņemama Ķemeru sastāvdaļa vienmēr bijusi Vēršupīte. Nostāsti vēstī, ka kādreiz mežsargi, kas dzīvoja upītes krastā, pa vasaru sūtīja savus vēršus ganībās. Vērši, lai padzertos, bieži stāvēja iebrieduši upītē, un tā upīte ieguva savu nosaukumu. XIX gadsimta beigās Ķemeru parkā, Vēršupītē, mākslīgi izveidoja Mīlestības saliņu. Uz tās atradās kokgriezumiem bagātīgi rotāts paviljons, kas tika nopostīts Pirmā pasaules kara laikā. Tā vietā 1928. gadā uzcēla mūra rotundu, kurā atradās kafijas paviljons. Tajā kūrorta viesiem piedāvāja bezalkoholiskus dzērienus, tēju un kafiju ar uzskodām. Turpat bija iespējams izīrēt laivas, lai vizinātos pa Vēršupīti un kanālu sistēmu.

1933. gadā mežā pie ceļa uz Jaunķemeriem tika atklāts sporta un atpūtas

komplekss, ko vēlāk pārveidoja par restorānu *Jautrais ods*, kas saviem viesiem piedāvāja izsmalcinātas maltītes un dažādas izklaides – dejas un kabarē programmu. Arhitekta Frīdriha Skujiņa projektētā būve ar niedru jumtu bija tajā laikā viena no spilgtākajām nacionālā romantisma celtnēm. Pēc Otrā pasaules kara 1951. gadā ēkā ierīkoja bērnu sanatoriju *Meža māja*, kas darbojās vēl 90. gadu sākumā. 2006. gadā veica ēkas rekonstrukciju, un tagad tajā atrodas Ķemeru Nacionālā parka administrācija un informācijas centrs.

XIX un XX gadsimta mijā, padziļinot Vēršupītes gultni, atrada sesto sēravotu, ko mūsu dienās sauc par *Ķirzacīņu*. Vīrs sēravota uzbūvēja paviljonu, iedvesmojoties no Vidusāzijas kūrortu minerālūdens avotu paviljoniem. Sēravota *Ķirzacīņa* koka paviljons ir viens no pazīstamākiem Ķemeru kūrorta objektiem jau kopš XX gadsimta sākuma. Avota izteku rotāja bronzas skulptūra – puisēns delfina mugurā. Pirmā pasaules kara laikā puisēna figūru nozaga. Starpkaru periodā avots tecēja no delfīna atvērtās mutes, kas bija vienīgā saglabājusies skulptūras daļa. Delfīns kļuva par Ķemeru pilsētas simbolu un tika attēlots Ķemeru ģerbonī. Delfīns ir sens veselības simbols. Otrā pasaules kara laikā pazuda arī delfīns. Tā vietā novietoja akmens skulptūru

Kūrortpoliklīnika

un tās drupas

Ķirzacīņu, ko 1949. gadā izveidoja tēlnieks Juris Bajārs (1924–2000). Paviljons līdz mūsu dienām savu izskatu nav būtiski mainījis.

Lai piesaistītu ārzemju tūristus un valstī ieplūstu valūta, 1933. gadā Ķemeru sāka celt komfortablu sanatorijas tipa viesnīcu ar ārstniecības kabinetiem un labierīcībām. Ēkas projekta autors bija arhitekts Eižens Laube (1880–1967). Ēku uzcēla triju gadu laikā un svinīgi atklāja 1936. gada maijā. Ķemeru viesnīca ir viena no lielākajām Latvijas brīvvalsts būvēm un viens no spilgtākajiem neoklasicisma paraugiem Latvijas būvmākslā. Efektīvais novietojums ainavu parkā un monolītais veidojums radīja pils iespaidu. Līdz ar jaunās viesnīcas atklāšanu Ķemeru kūrorts varēja piedāvāt ārstnieciskos pakalpojumus ne tikai sezonas laikā, bet arī visu gadu. Ķemeru kļuva par nozīmīgu balneoloģiskās ārstniecības centru Eiropā. Vācu okupācijas laikā kūrorts nestrādāja, ārstnieciskās iekārtas tika izvestas uz Vāciju, bet kūrorta ēkas palika neskartas. Padomju laikā to pārveidoja par sanatoriju ar 300 vietām.

ĶEMERI PĒC OTRĀ PASAULES KARA

Otrais pasaules karš atkal izpostīja Ķemerus. Zaudējumi bija visai prāvi un tomēr drīz pēc kara kūrorts atsāka darbību. Kūrviesu skaits strauji pieauga gadu no gada. 1951. gadā atklāja elektriskā dzelzceļa satiksmi ar Rīgu. 1959. gadā apvienoja Rīgas Jūrmalas rajonu, Ķemerus un Sloku, izveidojot Jūrmalas pilsētu, kas kā klimatiskais un balneoloģiskais kūrorts kļuva ļoti populāra visā Padomju Savienībā. 1971.

gadā Ķemeru kļuva par vienīgo Vissavienības nozīmes kūrortu Baltijā. Te darbojās galvenās piecas sanatorijas. Ievērojamākā no tām bija sanatorija Ķemeru, kādreizējā Baltā Ķemeru viesnīca ar savu karalisko izskatu un lieliskām telpām, kurās uzturoties vien varēja izveseļoties.

Sanatorijas *Daugava* un *Dzimtene* bija izvietotas vairākās nelielās divstāvu ēkās, kas bija celtas vēl Latvijas brīvvalsts laikā un piederēja pie Jūrmalai raksturīgās privātās apbūves. Sanatorija *Čaika* sāka darbu XX gadsimta 80. gados, un tā bija divstāvu celtnes ar trīsstāvu tornīti, kas labi iedērojās Ķemeru ainavā. 1985. gadā Ķemerus jau rotāja divi 11 stāvu augsti monstri, ko sākumā sauca par sanatoriju *Latvija*, bet vēlāk pārdēvēja par sanatoriju *Līva*. Tajā vienlaikus varēja ārstēties 1200 pacientu, bet gada laikā – pat līdz 140 000 pacientu.

Ķemeru darbojās arī kūrortpoliklīnika *Ķemeru*, kurā slimniekus pieņēma dažādu specialitāšu ārsti konsultanti. Pacienti tur varēja saņemt arī dūņu peldes un ārstnieciskas dušas. Kūrorta apmeklētāji plūda straumēm, un medicīnas iestāžu darba intensitāte pieauga līdz maksimumam. Darba steigā pa roku galam cēla jaunus sanatoriju korpusus pēc tipveida projekta. Vecās ēkas pielaboja, izmantojot materiālus, kas tobrīd bija pieejami. Maz tika domāts par kūrorta kopiespaidu un sakoptību, tomēr kūrorts darbojās un bija plaši pazīstams visā Padomju Savienībā. Pacientus piesaistīja tas, ka šeit ar labiem panākumiem varēja ārstēt daudz un dažādas hroniskas slimības, to vidū perifēriskās nervu sistēmas, locītavu, kaulu un muskuļu, gremošanas orgānu, ginekoloģiskās, elpošanas orgānu,

ādas slimības u.c. Kas tās bija par dabas veltēm, kas padarīja Ķemerus par unikālu un vienreizīgu kūrortu? Tās bija daudzie minerālūdeņi, īpašās dziednieciskās dūņas un piejūras klimats.

ĶEMERU SĒRŪDENS

Nopietni Ķemeru minerālūdeņu un dūņu pētījumi aizsākās pirmās Latvijas brīvvalsts laikā, kad tiem pievērsās farmācijas profesors Jānis Kupcis (1871–1936). Padomju varas gados izveidoja Kurortoloģijas zinātniskās pētniecības laboratoriju, ko vadīja medicīnas zinātnieks doktore Larisa Terentjeva (1928–2013) un kas sistemātiski pētīja Rīgas liča piekrastes kūrortfaktoros. Tika noskaidrots, ka Ķemeru ir trīs dažādu tipu minerālūdeņi, no kuriem galvenais un populārākais ir Ķemeru sērūdens. Tas ir *sērūdeņraža-sulfātu-hidrokarbonātu-kalcija* minerālūdens. Profesors Jānis Kupcis noskaidroja, ka Slokas un Ķemeru apkārtnē iežu slāņi izveidojuši iepaklā, kurā uzkrājas atmosfēras ūdens, jo notece jūrā no šīm vietām ir kavēta. Pazemes ūdeņi, saskaroties ar tuvumā esošiem ģipša (CaSO_4) slāņiem, bagātinās ar kalcija un sulfāta joniem. Minerālūdens sastāvs, tā slāņa atrašanās vieta un apstākļi veicināja purva augu attīstību. No tiem savukārt veidojās kūdras dūņas. Šāda tipa kūdras purvos rodas ļoti labvēlīgi apstākļi anaerobisko sulfātreducētāju mikroorganismu pastāvēšanai. Noteiktu organizmo vielu klātienē anaerobiskos apstākļos šie mikroorganismi reducē sulfāta jonus sākumā līdz hidrosulfīdā (HS^-) joniem un vēlāk līdz brīvam sērūdeņradim (H_2S). Tā

Tagad Nacionālā parka administrācija, Padomju laikā - bērnu sanatorija

Avots Tautumeita

minerālūdens no sulfātu jonus saturoša ūdens pārveidojas par minerālūdeni, kas satur sērūdeņradi.

Ķemeru apkārtnē līdz mūsu dienām atklāti ap 30 dabisko sērūdens avotu. Bez tam nepieciešamības gadījumā sērūdeni vēl var papildus iegūt ar urbumu palīdzību. Ķemeru sērūdens satur sērūdeņradi no 18 līdz 50 mg/l, kas pēc klasifikācijas atbilst vājiem minerālūdeņiem. Ūdens kopējā mineralizācija Ķemeru apkārtnes avotiem ir no 2,3 līdz 2,7 g/l, kas atbilst maz mineralizētu ūdeņu grupai un piemēroti gan iekšķīgai, gan ārīgai lietošanai. No anjoniem Ķemeru sērūdenī nelielā daudzumā sastopami sulfātu un hidrokarbonātu joni, bet no katjoniem dominē kalcija joni. Magnija jonu ir pavisam nedaudz. Visiem šiem minerālūdeņiem vides reakcija ir ap pH 7 un temperatūra - ap +7 °C. Sērūdeņraža koncentrāciju ūdenī būtiski ietekmē gan vides reakcija, gan temperatūra. No mikroelementiem Ķemeru sērūdenī atrasts varš, mangāns, stroncijs u.c., bet no bioloģiski aktīvām organiskām vielām visvairāk ir humusvielas, nedaudz - fenoli un zemākās taukskābes. Šīs organiskās vielas ir kūdras izcelsmes.

Jau XX gadsimta 30. gadu literatūrā ir norādes, ka humusvielu klātie būs būtiski ietekmē minerālūdens dziednieciskās īpašības. Vēlāko gadu pētījumi Kurortoloģijas zinātniskās pētniecības laboratorijā apliecināja, ka Ķemeru vājo sērūdeņraža minerālūdeņu ārstniecisko darbību nosaka ne tikai sērūdeņraža klātie, bet arī visas minerālūdeni izšķīdinās vielas (gan organiskās, gan neorganiskās), kas kopā ar sērūdeņradi iedarbojas uz cilvēka

organismu kā vienots komplekss. Iekšķīgi lietojot Ķemeru sērūdeni, tas labvēlīgi ietekmē kuņģa un zarnu traktu, veicina žults izdalīšanos, kā arī uzlabo vielmaiņu. Ārīgi sulfīdu minerālūdeņus izmanto kustību un balsta orgānu, nervu, sirds un asinsvadu, ādas un ginekoloģisko slimību ārstēšanai. Pētīto un analizēto Ķemeru sēravotu skaits nav liels un veido tikai apmēram 1/3 avotu. Tas skaidrojams ar to, ka līdz šim pieprasījumu pēc minerālūdens spējuši apmierināt 2-3 sēravoti.

Profesors J. Kupcis min, ka Ķemeru kūrortu ar sērūdeni apgādā divi avoti - Svētavots un Paviljona avots. Pie tam Svētavota ūdeni izmanto balneoloģijā, bet Paviljona avota ūdeni lieto iekšķīgi. Pusgadsimtu vēlāk L. Terentjeva apraksta, ka galveno minerālūdens patēriņu kūrorta vajadzībām kompensē trīs avoti. Peldēm un citām procedūrām ūdeni piegādā Parka avots un Mašīnmājas avots, bet iekšķīgai lietošanai izmanto Paviljona avota ūdeni. Lai gan atpūtnieku un slimnieku skaits Ķemeru padomju varas gados bija daudzkrāšņojies, tomēr sēravotu ūdens pietika visiem. No pēdējo 50 gadu literatūras it kā pazudis Svētavota vārds. Patiesībā avots tika pārdēvēts par Parka avotu. Paviljona avots ir visiem pazīstamais avots pie Vēršupītes, kura tecējumu rotā glīta ķirzaciņas skulptūra. Tā kā avots Ķirzaciņa ir Baldonē, tad Ķemeru avotu oficiāli tā nekad nesauc.

UN CITI MINERĀLŪDEŅI

Bez sērūdeņiem Ķemeru apkārtnē atrasti arī cita tipa minerālūdeņi. Urbjot aku, 11 m dziļumā ar devona māla slāni

klātā dolomīta plaisā atrada minerālūdeni, kas nemaz nesmaržoja pēc sērūdeņraža. Profesors J. Kupcis izpētīja šo minerālūdeni un konstatēja, ka tas veidojies apstākļos, kad sulfātu jonu reducēšanās nav bijusi iespējama. Ūdens pazemē nav saskāries ar kūdru, tāpēc sulfātoreducētājas baktērijas tajā nav darbojušās. Māla slānis kalpojis par izolatoru.

Veidojies minerālūdens, kura galvenās sastāvdaļas ir sulfāta un magnija joni. Kalcija jonu ir daudz mazāk, un atšķirībā no sērūdens šis minerālūdens nesatur sērūdeņradi un humusvielas. XX gadsimta 30. gados šim minerālūdenim tika dots nosaukums Veselība un to izmantoja nierakmeņu šķīdināšanai un diabēta ārstēšanai. Pēc nostāstiem šī minerālūdens ieguves vieta atradusies kaut kur parkā, un pēc skulptūriņas, kas rotāja šo vietu, mākslīgi izveidoto avotu sauca par Krupīti. Vēlākos gados ziņas par šā minerālūdens iegūšanu un izmantošanu nav atrastas.

Ar urbumu palīdzību Ķemeru iegūts vēl viens minerālūdens, kas pieder pie hlorīdu tipa ūdeņiem. Tas ir maz un vidēji mineralizēti ūdens, ko pēc jonu sastāva varētu saukt par hlorīdu-sulfātu-nātrija-kalcija minerālūdeni. Šādus minerālūdeņus galvenokārt lieto iekšķīgi. Tos var pildīt pudelēs, un ārsti iesaka tos lietot aknu darbības veicināšanai, pret žults slimībām, gastrītu, kolītu un citām kuņģa un zarnu trakta slimībām. Protams, šos hlorīdu tipa ūdeņus var lietot balneoloģijā, jo ar urbumu palīdzību tos var iegūt jebkurā izdevīgā vietā Ķemeru un ne tikai!

Hlorīdu minerālūdeņi glabājās vidusdevona Pērnavas pazemes ūdeņu horizontā

un ir izplatīti zem visas Latvijas teritorijas. Ķemeru hlorīdu minerālūdens mākslīgais avots atrodas gandrīz pretī *Paviljona avotam*, pāri ceļam uz jūras pusi. 1950. gadu vidū to izrotāja ar figurāliem cilņiem rotātu stēlu *Tautumeita*. Ūdens nāca no 527 m dziļurbuma. Tas pieder pie hlorīdu minerālūdeņiem un satur daudz hlorā, sulfātus, nātriju, kalciju, magniju. Ūdeni ieteica lietot gremošanas slimību gadījumā, jo tas uzlabo kuņģa sulas sekrēciju, gremošanu un žults izdalīšanos.

1995. gadā sanatorijas *Dzimtene* teritorijā ar urbumu 452 m dziļumā ieguva minerālūdeni, kas pēc sastāva atbilst *hlorīdu-sulfātu-nātrija-kalcija* minerālūdeņiem. Tā kopējā mineralizācijas pakāpe ir 5 g/l. No medicīnas viedokļa tas pieder pie ārstnieciskiem-galda minerālūdeņiem, un tam ir plaša terapeitiskā darbība. Ķemeru atrasts arī minerālūdens, kas pieder pie *hlorīdu sāļjumiem*. Tas iegūts no 967 m dziļa urbuma. Ūdens kopējā mineralizācija ir 116 g/l. No joniem ūdens sastāvā galvenie ir hlorīdu, nātrija un kālija joni. Kalcija jonu ir nedaudz. No mikroelementiem svarīgākie ir broms un jods, pie kam broms koncentrācija ir liela, bet joda ir nedaudz. Šāds minerālūdens lieti noder balneoloģijā, jo atšķaidot no tā var gatavot dažāda sastāva minerālūdeņus un izmantot tos procedūrām.

IEGUVUMS NO DŪŅĀM

Ķemeru dūņas padarīja kūrortu slavenu jau XIX gadsimta 80. gados, kad tās sāka izmantot medicīnā. XX gadsimta 20.–30. gados profesors Jānis Kupcis nopietni pievērsās Ķemeru dūņu pētījumiem. Pēc Otrā pasaules kara šo darbu turpināja Larisa Terentjeva. Profesors J. Kupcis Ķemeru dūņas pieskaitīja pie sliksnāju dūņām, bet pēc jaunākās klasifikācijas tās pieder pie mazmineralizētām kūdras dūņām ar mazu sulfīdu daudzumu. Dūņas veidojas purvā, kur mikroorganismu darbības rezultātā bezskābekļa vidē vairāk vai mazāk mineralizēta ūdens klātienē notiek kūdras veidotājaugu atlieku sadalīšanās.

Viena no svarīgākām dūņu sastāvdaļām ir sulfīdi. Tie veidojās mikrobioloģiskās reducēšanās gaitā no sulfātiem, darbojoties speciālām sulfātreducējošām baktērijām.

Dūņās nepārtraukti noris bioķīmiski procesi, kuros rodas bioloģiski aktīvas vielas. Humīnvielas un bitumi pieder pie stabilāko organisko vielu grupas, kas nodrošina dūņu bioloģisko aktivitāti un reģenerāciju. Kūdras dūņu šķidrā frakcijā sastopami anjoni – hlorīdi, sulfāti, hidrokarbonāti, kā arī katjoni – amonijs, kalcijs, nātrijs, magnijs, kālijs, divvērtīgās un trīsvērtīgās dzelzs joni, dažādi mikroelementi. Saskaroties ar ādu, tie darbojas kā kairinātāji, bet, iekļūstot cilvēka organismā caur nebojātu ādu, veicina atveseļošanos. Kūdras dūņām piemīt liela siltumietilpība, spēja saglabāt siltumu noteiktā periodā un attīrīt vidi no dažādām kaitīgām vielām. Šo īpašību izmanto arī medicīnā. Kūdras dūņas rok purvā, atsvabina no saknēm un augu piemaisījumiem, nogādā uz ārstniecības iestādi, silda ar tvaiku 38–42 °C temperatūras un izmanto procedūrām. Izlietotās dūņas nogādā atpakaļ purvā, kur pēc dažiem gadiem tās atkal var likt lietā.

Jaunu pavērsienu Ķemeru kūrorta dabas bagātību apzināšanā deva profesora J. Kupča pētījumi par Kaņiera ezera dūņu izcilām īpašībām un pietiekami lieliem krājumiem. Kaņiera ezers atrodas 4 km no Ķemeriem uz jūras pusi un pieder pie aizaugošiem ezeriem. Tas ir sekls, un tā dibenu klāj bieza dūņu kārtā, kas sasniedz 5–6 metrus. Šīs ārstnieciskās ezera dūņas pilnīgi atšķiras no kūdras dūņām, jo veidojas no saldūdens ūdenstilpju organiski minerālām nogulām. Tās rodas, sadaloties sīkiem, mikroskopiskiem augiem un dzīvniekiem, kas uzturas ūdenstilpēs anaerobiskos apstākļos. Beidzoties šo organismu dzīvības procesiem, tie nonāk ūdenstilpes dibenā. Bioķīmisku un mikrobioloģisku procesu gaitā ūdenstilpes dibenā veidojas nogulas, ko nosauca par *sapropēja dūņām* (grieķu *sapros* – satrūdējis un *pēlos* – māls, dubļi).

Šīs dūņas ir plastiskas, daļēji koloidāla masa gaišpelēkā krāsā ar sēra un amonjaka smaržu un sārmainu reakciju. Sapropēja dūņu aktīvo vielu kompleksā ir humīnvielas, bitumi, taukskābes, ogļūdeņraži, aminoskābes, vitamīni, fermenti, kā arī hormoniem un antibiotiskām vielām līdzīgi savienojumi, mikroelementi un citas bioloģiski aktīvas vielas. Sapropēja dūņu ārstniecisko vērtību

nosaka to izcilās spējās aizturēt mitrumu (85–97%), smalkā mehāniskā struktūra, jo daļiņu lielums nepārsniedz 0,25 mm un zemā mineralizācijas pakāpe, jo ūdenī šķīstošo sāļu daudzums nepārsniedz 1,0 g/l. Sapropēja dūņu ārstnieciskās īpašības ietekmē arī vides reakcija. Šīm dūņām tā ir vāji sārmaina (pH 6–8). Ārstnieciskam nolūkam izmanto sapropēja nogulumus, kas ūdenstilpes dibenā veido 1–2 m slāni.

ĀDAS SLIMĪBU ĀRSTĒŠANA ĶEMEROS

Visa šī dziedniecības līdzekļu bagātība pavēra Ķemeru kūrortam milzīgas iespējas. XX gadsimta 60. gados aktualizējās ādas slimību ārstēšana, izmantojot dažādus kūrortfaktoros. Ādas veselība cilvēkam ir ļoti nozīmīga, jo āda ir ne tikai organisma aizsargapvalks, tā piedalās termoregulācijā, veic attīrīšanas funkcijas un organisma imūnaizsardzību. Ādai ir milzīga virsma, tā elpo, ir arī taustes orgāns, kurā atrodas daudz nervgaļu, tāpēc ādai jābūt veselai, lai cilvēks varētu justies labi. Sistemātiskos pētījumos noskaidrojās, ka minerālūdeņi un dūņas iedarbojas galvenokārt uz ādas virsmu un spēj to ārstēt.

XX gadsimta pēdējos gadu desmitos uz sanatorijas *Dzimtene* bāzes izveidoja smago hronisko ādas dermatozu rehabilitācijas nodaļu. Tā bija vienīgā Baltijā un darbojās ar labiem panākumiem. Ādas ārstēšanai kūrortā sāka izmantot balneoloģiskās procedūras – sērūdeņraža, sēra-terpentīna, broms-sālsūdens, hlorīda-nātrija sālsūdens peldes, kā arī piejūras dabas faktorus – saules un jūras peldes. Laika gaitā hronisku ādas dermatozu – psoriāzes, atopiskā dermatīta, neurodermīta, sarkanā plakanās ēdes – ārstēšanā balneoterapiju papildina ar kūdras un saldūdens dūņu procedūrām, vēl vairāk uzlabojot terapeitisko efektu. Ārstēšanas rezultāti bija reizēm pat neticami labi, un to varēja paredzēt, jo jau XVIII gadsimta beigās Rīgas apriņķa ārsts Rūdolfs Langenbeks sūtīja savus pacientus uz Ķemeriem ārstēties no ēdēm. XX gadsimta beigās, kad panākumi bija gūti daudzās jomās, Ķemerus sāka pielīdzināt labākajiem Eiropas kūrortiem. Baltijā tas bija vienīgais dermatoloģiskais kūrorts, un kas varēja paredzēt, ka tā mūžs būs tik īss.

Vēršupīte

SKUMJĀS MŪSDIENAS

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas kūrortvietu skaits strauji saruka, jo bija apgrūtināta tūristu iebraukšana no bijušām PSRS republikām, bet Eiropā mēs vēl nevienam nebijām vajadzīgi. Bez valsts atbalsta pamazām samazināja darbinieku skaitu un slēdza sanatorijas. 1995. gadā Ķemeru kūrortu slēdza pavisam. Daļu kūrorta ēku izdemolēja, daļā iekārtoja sociālo iestādi, daļu nodeva privatizācijai. 1997. gadā nodibināja Ķemeru Nacionālo parku. Viens no nacionālā parka dibināšanas mērķiem bija Ķemeru dziedniecības resursu aizsardzība un saglabāšana.

1998. gadā daļa kūrorta ēku un minerālūdens urbumu privatizēja. Liekas, ka vajadzēja sākties kaut kādām aktivitātēm kūrorta atjaunošanā, tomēr reāli nekas nenotika, kaut arī līgums paredzēja ieguldījumus 10 miljonu latu apmērā. Ķemeru kūrorta simbols – Baltā Ķemeru viesnīca ar visām tās mākslas un kultūras vērtībām – bija nonākusi svešzemnieku īpašumā, kuriem patiesībā tā nebija vajadzīga, tāpēc atjaunošanas un saglabāšanas darbi vilkās vēža gaitā. Ķemeru kūrorts lēni un neatvairāmi gāja bojā. Kūrorta kādreizējam personālam un daudziem Latvijas iedzīvotājiem spēja sirds, noraugoties uz to, ka Ķemeru dabas bagātības netiek izmantotas un pats kūrorts

pārvēršas drupās, bet varas gaitēņos nevienu tas neuztrauca un neinteresēja. Likās, ka ļaunāk vairs nevarēja būt, taču izrādījās, ka var gan.

2012. gada jūlijā nodega kūrorta poliklīnikas Ķemerī ēka, un tas nebija vienīgais ugunsgrēks, kas postīja kūrorta celtnes. Ko tas varēja nozīmēt? Nu, protams, neko labu! 2012. gada septembrī Jūrmalas pilsētas dome beidzot nolēma, ka 1998. gadā privatizētās ēkas, zemes gabali un minerālūdens dziļurbumi jāatsavina neveiksmīgajiem saimniekotājiem. Beidzot! Pēc 14 gadu gaidīšanas svētkiem uzplīvoja cerību liesmiņa: varbūt tagad!!! Laiks gāja ātri, bet risinājumi, kas varētu glābt kūrortu, kā neradās, tā neradās.

Plānu, protams, netrūkst, un viens no pēdējiem vēsti, ka tieši 2018. gads būs tas, kura laikā sāksies Ķemeru teritorijas un kultūrvēsturisko objektu sakārtošana. Ķemeru ūdenstorni atjaunos, un tajā iekārtos tūrisma informācijas punktu un pastāvīgu galeriju, kas iepazīstinās ar Ķemeru kūrorta vēsturi. Bez tam ūdenstorni būs divas skatu platformas. To dzirdot, kļūst ļoti skumji! Ūdenstorni jābūt minerālūdens rezervuāriem, lai no turienes Svētavota ūdens varētu nonākt pie tiem, kas šeit ieradusies pēc veselības! Bet viss tiek plānots citādi! Vai atkal darbus mēs aizstāsim ar garām runām un kūrorta vietā mums īsā laikā piedāvās skatu no augšas

uz drupām. Ak Dievs! Kaut tā nenotiktu! Novēlēsim Ķemeru kūrortam 180 gadu jubilejā, lai tā dabas bagātības no purviem atkal dodas pie cilvēkiem un sniedz viņiem savu vareno spēku! **MM**

Vēres

1. Belte P. 1935. Rīgas Jūrmalas, Slokas un Ķemeru pilsētas ar apkārtni. Vēsturisks apskats. Rīgas Jūrmala: izdevis P. Belte. 301 lpp.
2. Брутан К. Э., Брутан С. К. 1959. Материалы к истории курортов и курортного дела в Латвии. Из истории медицины. Сборник статей II. Рига: издательство Академии наук Латвийской ССР. 83–100 с.
3. Brennsohn I. 1905. Die Aerzte Livlands von ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Mitau: I. F. Steffenhagen und Sohn. 481 S.
4. Васильев К. Г., Арон К. Я. 1963. К 125-летию курорта Кемери. Из истории медицины. Сборник статей V. Рига: издательство Академии наук Латвийской ССР. 201–205 с.
5. Страдынь Н. Ф., Страдынь Я. П. 1963. Выдающийся балнеолог А. А. Лозинский – исследователь курорта Кемери. Из истории медицины. Сборник статей V. Рига: издательство Академии наук Латвийской ССР. 253–260 с.
6. Brennsohn I. 1929. Die Aetzte Kurlands von Beginn der hetzlichen Zeit bis zur Gegenwart. Riga: Verlag von Ernst Plates A/G. 492 S.
7. Viksna A. 1993. Medicīnas sākumi Latvijas novados. R., 120 lpp.
8. Ķemeru kūrorta vēsture. No: Ķemeru nacionālais parks. 2018. Iegūts no: <http://www.kemerunacionalaisparks.lv/?r=135> (sk. 14.04.2018.)
9. Dr. Libietis Jānis. Latvijas darbinieku galerija. 1918–1928. 1929. P.Krodera redakcija. Rīga: Grāmatu Draugs. 63. lpp.
10. ĶEMERI līdz 1940. gadam. No: Laikazobs. 2012. Iegūts no: <http://laikazobs.blogspot.com/2012/10/kemeri-lidz-1940gadam.html> (sk. 14.04.2018.)
11. Kurp devās Baltais kuģis? No: Jūrmalas Ziņas, Jan 13, 2017. 6.–7. lpp. Iegūts no: <http://jurmallaszinas.lv/kurp-devas-baltais-kuģis/> (sk. 14.04.2018.)
12. Vaitis R. Ķemeru, Baldones, Kandavas sēravoti un dūņas. 1925. Latvijas Farmaceitu Žurnāls. 8/9. 238.–245. lpp.
13. Kupcis J. Sērūdepraža cēlonis Ķemeru sēravotos un dažādu vēl neaprauktū sēravotu ķīmiskais sastāvs. 1926. Latvijas Farmaceitu Žurnāls. 10/12. 1.–12. lpp.
14. Терентьева Л., Розенфельд М. 1980. Лечебные минеральные воды Латвии. Рига: Звагзне. 38–52 с.
15. Kupcis J., Ungure Z. Ķemeru dūņas. 1926. Latvijas Farmaceitu Žurnāls. 4. 113.–124. lpp.
16. Kupcis J., Ungure Z. Kaņiera ezera dūņas. 1926. Latvijas Farmaceitu Žurnāls. 5/6. 143.–149. lpp.
17. Kupcis J. Pētījumi par Kaņiera ezera dūņām. 1934. Latvijas Farmaceitu Žurnāls. 1934. 7. 266.–272. lpp.
18. Terentjeva L., Fridenberg L. 2008. Latvijas kūrortu dabiskie dziedniecības līdzekļi. Rīga: Multicentrs. 223. lpp.
19. Branta Dz., Froļenko J., Jākobsons P., Rožkalns V. 1975. Dermatoloģija un veneroloģija. Rīga: Zvaigzne. 107.–111. lpp.
20. Kīsis J., Žigure S., Karls R., Karpoviča J. B.g. Vadlīnijas psoriāzes ārstēšanai. Rīga: RSU. 40 lpp.
21. Metu konkursā Ķemeru dabas tūrisma centra attīstībai saņemti 11 piedāvājumi. No: Diena 4.oktobris, 2017. Iegūts no: <https://www.diena.lv/raksts/latvija/novados/metu-konkurs-a-kemeru-dabas-turisma-centra-attistibai-sanemti-11-piedavajumi-14181981> (sk. 04.05.2018.)